

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve BDT Terapisi Üzerine Sistemik Derleme

Sonay EROĞLULARI, Lisans Öğrencisi, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa, KKTC, e-posta: sonayeroglulari@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/009-0008-8980-1125>

Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa, KKTC, e-posta: meryem.karaaziz@neu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0085-612X>

Öz

Bu sistemik derleme çalışmasının amacı, Antisosyal Kişilik Bozukluğu olan bireylerde Bilişsel Davranışçı Terapinin etkisini incelemektir. Sistemik derleme yöntemi kullanılarak, 1994-2019 yılları arasında İngilizce dilinde yayınlanmış araştırma makaleleri incelenmiştir. Çalışma, Şubat, 2024 ve Mayıs, 2024 tarihleri arasında iki aşamada gerçekleştirilmiştir ve literatür taraması sonucunda 6 çalışma ele alınmıştır. Bu çalışmaların sonuçlarına göre, Antisosyal Kişilik Bozukluğu olan bireylerde Bilişsel Davranışçı Terapinin uygulanmasının belirtilerin uzun vadede azaldığı ve ortadan kaybolduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu terapinin Antisosyal Kişilik Bozukluğu tedavisinde etkili bir yöntem olduğu ve semptomların azalması ile iyileşmenin sağlanmasında önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Ancak, literatürde bu konuda sınırlı çalışma bulunması, Bilişsel Davranışçı Terapinin kullanımı ve etkinliği üzerine daha fazla araştırmanın yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antisosyal Kişilik Bozukluğu, Bilişsel Davranışçı Terapi, Sistemik Derleme.

Makale Gönderme Tarihi: 06.04.2024

Makale Kabul Tarihi: 03.10.2024

Önerilen Atıf:

Eroğluları, S. ve Karaaziz, M. (2024). Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve BDT Terapisi Üzerine Sistemik Derleme, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(10): 779-789.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2024, 7(10): 779-789. DOI:10.26677/TR1010.2024.1463
ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Systematic Review on Antisocial Personality Disorder and CBT Therapy

Sonay EROĞLULARI, Undergraduate Student, Near East University, Faculty of Science and Letters, Nicosia, TRNC, e-mail: sonayeroglulari@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/009-0008-8980-1125>

Associate Prof. Dr. Meryem KARAAZİZ, Near East University, Faculty of Science and Letters, Nicosia, TRNC, e-mail: meryem.karaaziz@neu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0085-612X>

Abstract

The aim of this systematic review study is to examine the effect of Cognitive Behavioral Therapy on individuals with antisocial personality disorder. Using the systematic review method, research articles published in English between 1996 and 2019 were examined. The study was carried out in two stages between February 2024 and May 2024, and 6 studies were considered as a result of the literature review. According to the results of these studies, it has been determined that the application of Cognitive Behavioral Therapy in individuals with antisocial personality disorder reduces and disappears the symptoms in the long term. Therefore, this therapy has been shown to be an effective method in the treatment of antisocial personality disorder and plays an important role in reducing symptoms and achieving recovery. However, the limited number of studies on this subject in the literature reveals the need for more research on the use and effectiveness of Cognitive Behavioral Therapy.

Keywords: Antisocial Personality Disorder, Cognitive Behavioral Therapy, Systematic Review.

Received: 06.04.2024

Accepted: 03.10.2024

Suggested Citation:

Eroğluları, S. and Karaaziz, M. (2024). Systematic Review on Antisocial Personality Disorder and CBT Therapy, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(10): 779-789.

GİRİŞ

Antisosyal kişilik bozukluğu (ASKB) başkalarının haklarını hiçe sayma ve haklarına saldırıda bulunma gibi davranışlara sebep olan bir kişilik bozukluğudur. Her ne kadarda kişilerin yaşadığı olaylardan etkilenme düzeyleri farklı olsa da bireylerin ruhsal ve fiziksel olarak yıpranmasına ve saldırganlık davranışları geliştirmesine neden olmaktadır. Bu çalışmada antisosyal kişilik bozukluğunu, antisosyal kişilik bozukluğunun nasıl geliştiğini ve bu durumun nasıl iyileşeceği ele alınmıştır. Antisosyal kişilik bozukluğu, genellikle 15 yaşından önce ortaya çıkan bir durumdur ve bu bozukluk, başkalarının haklarını ihmal etme, dürtüsellik, saldırganlık, umursamazlık, sorumsuzluk, otoriteye tahammülsüzlük ve suç işleme gibi belirgin davranışlarla karakterizedir (Derefinko ve Widiger, 2016). Bu bozukluğun genel toplumda yaşam boyu görülme oranının %2-3 aralığında olduğu, erkek bireylerde, kadınlara kıyasla üç kat daha sık gözlenmekte olup, bazı kaynaklara göre bu oranın 5-7 katına kadar çıkabildiği görülmektedir (Durmaz, 2017). Toplumsal düzeni önemli ölçüde bozan bu bozukluk DSM-5 sınıflama grubunda yer alan B kümesi kişilik bozukluklarından biridir (Öztürk, 2002). Antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireyler, norm dışı yıkıcı davranışlar, öfke ve dürtüsellik, engellenmeye düşük tolerans gösterme gibi özelliklerle tanımlanır. Bu bireyler genellikle toplumsal düzeni önemli ölçüde tehdit edebilen davranışlarda bulunur, sürekli olarak yalan söyler, kundakçılık, hırsızlık, kuralları hiçe sayma gibi eğilimler gösterirler (Nazlıgül, 2019). Antisosyal Kişilik Bozukluğu (ASKB) genellikle 26-40 yaşları arasında rastlanır ve bu bozukluğa genç erişkinlerde, 45 yaş üzerindekiyle kıyasla daha sık rastlanır (Yazıcı, 2015). Erişkinlerde genel popülasyonda görülme sıklığı %3,0-4,3 arasında değişir (Volkert vd., 2018). ASKB'de sıklıkla görülen suç işleme davranışları, düşük aile geliri, zayıf ebeveyn denetimi, tek ebeveynli aileler ve antisosyal ebeveynler tarafından yetiştirilme gibi faktörlerle ilişkilidir (Farrington, 2000). Son bulgular, ASKB'nin prevalansının 25-34 yaş arasındaki bireylerde %4,0'e yükseldiğini, 65 ve daha büyük yaş grubunda ise %1,0'in altına düştüğünü göstermektedir (Holzer vd., 2020). Biyolojik ve sosyal faktörlerin ASKB'nin etiyolojisinde rol oynadığı, madde kullanım bozukluğu, majör depresif bozukluk, anksiyete bozuklukları ve psikotik bozukluklarla birlikte görülebileceği belirtilmektedir (Derefinko ve Widiger, 2016). ASKB'ye sahip bireyler genellikle sabırsız, empati yetenekleri sınırlı, güven vermeyen ve sorumluluk almaktan kaçınan, engellenmeye karşı tahammülsüz, erteleme yetisi gelişmemiş ve beklentileri yüksek kişilerdir (Göktaş, 2020). Bu bireyler, özünde gizli den gizliye değersizlik duygularıyla dolu, insanları küçümseyen, duygusal bağları kurmakta zorlanan ve çocuksu çaresizlikle üstünlük hissi arasında gidip gelen kişilerdir (Yazıcı, 2015). Bilişsel davranışçı terapi, duygusal durumları ve davranışları belirlemede düşüncelerin önemli bir rol oynadığına odaklanan yapılandırılmış bir psikoterapi yöntemidir. Bu terapi, bilişsel ve davranışçı kuramların temelinde yatmaktadır ve sorun çözme becerilerini içermektedir. Terapinin öncüleri arasında yer alan Aaron Beck ve Ellis'in teorileri, bilişsel davranışçı terapinin temelini oluşturmaktadır (Özcan ve Çelik, 2017). Bilişsel davranışçı terapi, danışanın yanlış ve uyumsuz düşüncelerini belirleyip uygun olanlarla değiştirmeyi hedeflemektedir.

Antisosyal kişilik bozukluğu, bireyin yaşamının her aşamasında yıkıcı etkilere neden olabilir. Bu etkilerin hafifletilmesi veya ortadan kaldırılması için çeşitli terapi yöntemleri bulunmaktadır. Bu terapilerden biri olan bilişsel davranış terapisi (BDT), literatürde ASKB'nun etkili bir tedavi yöntemi olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışma, BDT terapisinin ASKB üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Herhangi bir saha çalışması veya ölçek kullanılmamıştır. Sistematik derleme, bir araştırma sorusuna cevap niteliğinde, araştırma sorusu ile bağlantılı çalışmalarda, çerçevesi önceden belirlenmiş yayınların bir araya getirilerek sentezlenmesidir (Yılmaz, 2021).

Tasarım

Çalışma boyunca makalelerin seçilmesi ve tanımlanması gibi bütün aşamalar PRISMA (Sistematik İncelemeler ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Ögeleri) yönergeleri doğrultusunda yürütülmüştür (Moher vd., 2009).

Literatür Araştırması

Araştırmada 2002'dan 2022 yılına kadar olan Google Akademik veri tabanından Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanmış, ilgili anahtar kelimelerle özet ve tam metnine ulaşılabilen araştırma ve derleme makaleleri değerlendirilmiş olup, gözden geçirme sürecinde tutarlılığı sağlayabilmek için başlıktaki kelimelere yönelik basit bir arama algoritması uygulanmıştır. Araştırmacıdan kaynaklanabilecek hataları en az düzeyde tutabilmek için çalışmaların başlık ve özet kısımları uygunluk yönünden ilk olarak Şubat 2024 ve ikinci olarak Mayıs 2024'de sistemli bir şekilde incelenmiştir. Çalışmaların özetinde ve başlığında yeterli bilginin olmadığı durumlarda, gerekli verilere tam metinden ulaşılmış ve değerlendirilmiştir. Reddedilmiş çalışmalar ayrı ayrı kaydedilmiş olup dışlanma nedenleri gösterilmiştir. İnceleme aşamasında kullanılmış olan arama terimleri şunlardır:

Şekil 1. İnceleme Sürecinde Kullanılan Arama Terimleri.

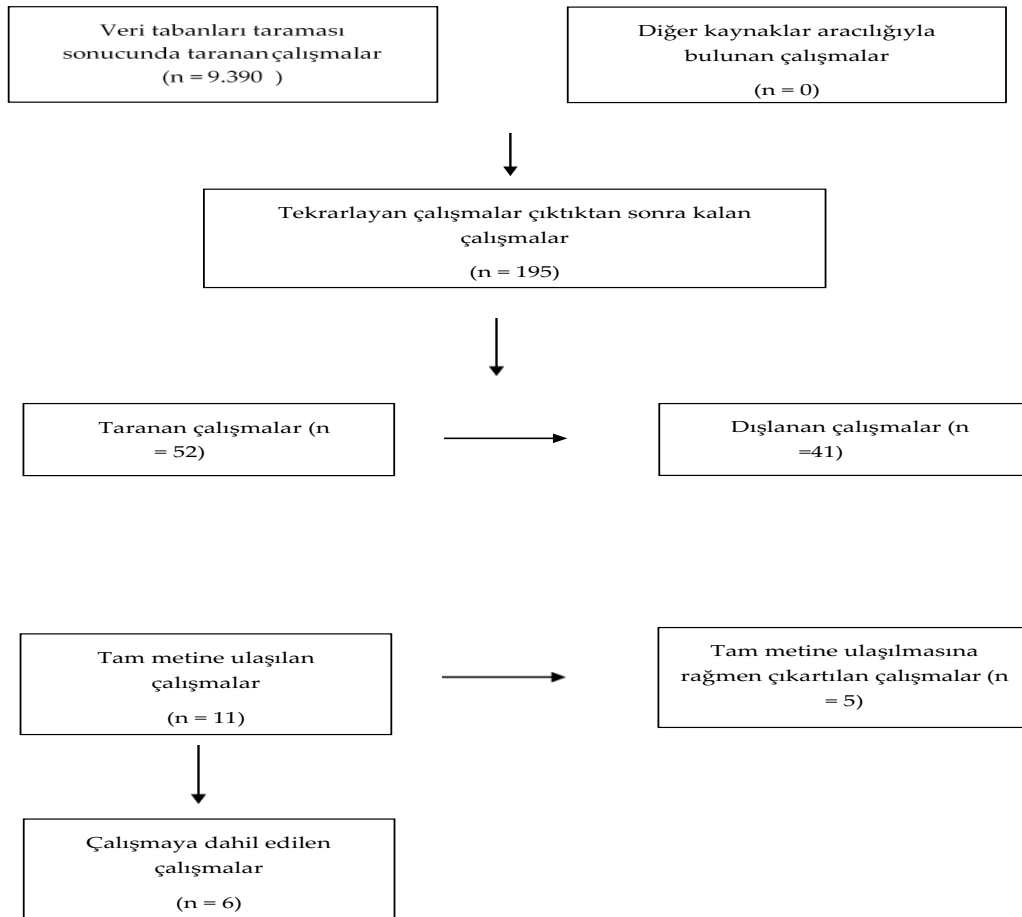
Tablo 1. Araştırmaya Dahil Edilme ve Dışlama Kriterleri

Dahil Etme Kriterleri	Dışlama Kriterleri
<ul style="list-style-type: none"> • AKSB ve BDT tedavisi ile ilgili konuları ele alan çalışmalar; Google Akademik veri tabanında kullanılan • Türkçe ve İngilizce makaleler, • Konuyla ilgili randomize çalışmalar.	<ul style="list-style-type: none"> • Gri edebiyat, kohort tasarımına sahip el yazmaları, • Çalışma protokolleri, kurumsal raporlar veya yerel veya endekslenmemiş dergilerden veya kitaplardan metinler.

BULGULAR

Çevrimiçi olarak, yalnızca Google Akademik veri tabanında, 1996-2019 yıl aralığı göz önünde bulundurularak 'ASPD and CBT' başlığıyla yapılan incelemede toplam 9.390 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalardan 10 tanesi taranmış olup çalışmaya dahil etme kriterlerine uygun olmayanlar dışlanmış ve 6 tanesi dahil etme kriterlerine uygun olduğundan ele alınmıştır. Ele alınan 6 çalışma 1994, 1996, 2003,2004,2009, 2019 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere de yapılmıştır. Değerlendirmeye alınan çalışmaların hepsi Randomize çalışma olup antisosyal kişilik bozukluğunun Bilişsel davranışçı Terapi ile nasıl tedavi edildiği ve etkileri üzerinde durulmuştur.

Şekil 2'de çalışmaya dahil edilen çalışmalar PRISMA akış diyagramı şeklinde verilmiştir. Araştırmada yer alan arama kriterlerine uymayan, psikofarmakolojik araştırmalar, olgu sunumları ve takip çalışması olmayan çalışmalar tam metinlerine ulaşılmasına rağmen dışlanmıştır.

Şekil 2. Çalışmanın PRISMA Akış Diyagramı

Longabaugh ve ekibinin 1994 yılında yaptığı çalışmada, ayakta tedavi ortamında gerçekleştirildi ve toplamda 229 hasta ile yürütüldü. Bilişsel davranışçı terapisi, çalışmada 16 seanslık terapi olarak uygulanmıştır. Bu araştırmanın ana amacı, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip alkol bağımlılarının tedavi sonrası içki içme alışkanlıklarını değerlendirmektir. Çalışmaya katılan

bireylerin yaş aralığı 18 yaş ve üzerindedir ve çalışmanın odak noktası, bilişsel davranışçı terapi yöntemlerinin bu özel popülasyon üzerindeki etkilerini anlamaktır. Araştırmada, katılımcıların içki içme alışkanlıklarını değerlendirmek için Kaliforniya Psikolojik Envanteri (CPI) sosyalleşme ölçeği ve Madde Bağımlıları için Küresel Değerlendirme Ölçeği ölçekleri kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları, bilişsel davranışçı terapisi alan katılımcılar, içki içme davranışlarını daha etkili bir şekilde değiştirmiş ve tedavi sonrası içki içme alışkanlıklarında daha olumlu bir gelişme kaydetmişlerdir. Özellikle, ilişki geliştirilmiş bilişsel davranışçı terapisi alan katılımcılar arasında, tedavi sonrası sosyal destek ağlarının güçlenmesi ve içki içme davranışlarının azalması arasında anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu bulgular, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip alkol bağımlılarının tedavisinde bilişsel davranışçı terapi yöntemlerinin etkinliğini desteklemektedir (Longabaugh vd., 1994).

1996 yılında İngiltere'de gerçekleştirilen çalışmada, antisosyal kişilik bozukluğu ve sınırdaki kişilik bozukluğu olan hastalarda bilişsel davranışçı terapinin uygulanabilirliği ve etkinliği değerlendirilmiştir. Toplamda 6 ayakta tedavi gören hasta çalışmaya dahil edilmiş, bu hastalardan üçü antisosyal kişilik bozukluğuna sahipti. Tedavi sürecinde her biri bir saat süren ve haftalık olarak gerçekleştirilen toplamda 10 seanslık bir tedavi uygulanmıştır. Hastaların günlük olarak bireysel sorunlu davranışlara veya kendine veya başkalarına yönelik işlevsiz tutumlara ilişkin subjektif deneyimlerini değerlendirmek için Kişisel Anket Hızlı Ölçeklendirme Tekniği (PQRST) kullanılmıştır. Hasta I'nin tedavi sürecinde sinirlilik düzeyinde bir azalma gözlenmiş, ancak istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik kaydedilmemiştir. Evde gerginlik hissiyatı üzerinde de benzer bir durum görülmüş, tedaviye rağmen istatistiksel bir değişiklik belirtilmemiştir. Yabancılaşma hissiyatında da tedavi sonrası belirgin bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Hasta II'nin tedavi sürecinde ise belirli hedef davranışlarda ve tutumlarda bir iyileşme kaydedilmiştir. Sonuç olarak, bilişsel davranışçı terapinin belirli hedeflerde etkili olduğu görülmektedir. Ancak, istatistiksel analizlerde bazı durumlarda anlamlı değişiklikler kaydedilmemiştir, bu da daha geniş örneklem ve uzun süreli takip çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Davidson vd., 1996)

2003 yılında yapılan randomize kontrollü çalışmada, bilişsel davranışçı terapi olmak üzere dört farklı koşulun etkinliğini değerlendirmiştir. Bu koşullar altında, BDT temelli yapılandırılmış müdahale, 16 hafta boyunca haftada üç kez gerçekleştirilen 90 dakikalık oturumlardan oluşmuştur. Alkol veya benzodiazepin bağımlılığı yoksunluğu gerektirenler, son 30 gün içinde kokain bağımlılığına özel tedavi görenler ve mahkeme emriyle tedavi görenler hariç tutulmuştur. BDT, haftada üç kez gerçekleştirilen 90 dakikalık oturumlardan oluşmuş ve her bir oturumda genellikle 4 ila 8 katılımcı bulunmuştur. Bağımlılık seyir indeksi ve ayrıca, zihinsel bozukluklar için Yapısal Klinik görüşme ölçekleri kullanılmıştır. Bu ölçekler, katılımcıların arka plan bilgilerini ve ASPD (Antisosyal Kişilik Bozukluğu) gibi tanıları belirlemek için kullanılmıştır. Her biri 30 hasta olmak üzere toplamda 120 hasta ile Los Angeles'ta yapılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu erkek (%56) ve ortalama yaşları 43'tü Çalışmaya katılanların çoğunluğu (%72) en az 12 yıl eğitim almıştır. Ayrıca, örneklemin küçük bir yüzdesi (%15), son 3 yılda istikrarlı bir işte çalıştıklarını bildirmiştir. Dört çalışma koşulu arasında, hasta özellikleri açısından gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Sonuç olarak, bilişsel davranışçı terapinin (BDT) uyuşturucu bağımlılığı olan bireylerde etkili bir tedavi seçeneği olduğu belirlenmiştir. Özellikle, BDT'nin uygulanmasıyla kokain kullanımından kaçınma oranlarının arttığı ve tedavi sürecinin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Bu bulgular, BDT'nin uyuşturucu bağımlılığı tedavisinde etkili bir yaklaşım olduğunu desteklemektedir. Ancak, daha kapsamlı ve uzun vadeli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır, bu nedenle BDT'nin uzun vadeli etkilerini daha iyi anlamak için daha fazla araştırma gerekmektedir (Messina vd., 2003).

2004 yılında 480 antisosyal kişilik bozukluğu tanılı bireylere 7 seans BDT uygulanmıştır. Tyrerin randomize kontrollü çalışmasında İngiltere’de ki bir hastanede acil servise tekrarlayan kendine zarar verme şikayetiyle başvuran antisosyal kişilik bozukluğu katılımcıların cinsiyet dağılımı incelenmiş ve 154 erkek ile 326 kadın olduğu belirlenmiştir. Ortalama yaşları 31,0 olarak saptanmıştır. Araştırma, Birleşik Krallık'ın beş farklı kentsel yerinde gerçekleştirilmiştir: Glasgow, Edinburgh, Nottingham, Batı Londra ve Güney Londra. Katılımcıların bireysel olarak atanmış olduğu toplam örneklem büyüklüğü 480'dir. Dahil edilme kriterleri arasında, yakın zamanda kendine zarar verme olayı geçirmiş olmak, hastanenin acil servisine başvurmuş olmak ve daha önce en az bir kendine zarar verme olayı yaşamış olmak yer almaktadır. Hariç tutma kriterleri ise yatılı psikiyatrik tedavi gerektirmek, öncelikli madde bağımlılığı, psikotik veya bipolar bozukluk gibi durumları içermektedir. BDT ile Müdahale süresi 7 tedavi seansına kadar devam etmiş ve deneme süresi bir yıldır. Takip süresi ise tedaviden 6 ay ve 12 ay sonra gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın birincil sonuçları sosyal işlevsellik, küresel işleyiş ve yaşam kalitesi üzerinedir. İkincil sonuçlar arasında ekonomik sonuçlar ve kendine zarar verme olaylarının sıklığı bulunmaktadır. Araştırmada bilişsel davranış terapisi alan kişilerde daha az kendine zarar verme olayı ve daha az intihar vakası gözlemlenmiştir. Diğer sonuçlar arasında anksiyete ve depresif belirtiler ile tamamlanmış intihar sayısı yer almaktadır. Araştırmanın sonuçları, bilişsel davranış terapisinin kendine zarar verme davranışlarını azaltmada etkili olduğunu göstermektedir (Tyrer vd., 2004).

2009 yılında yapılan randomize çalışmada, araştırmaya katılanların çoğunluğu 18 ila 65 yaş arasındaki erkeklerden oluşmuş olup, yapılandırılmış klinik görüşme kullanılarak Antisosyal Kişilik Bozukluğu (ASPD) tanısı almışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre, bilişsel davranış terapisi (BDT) uygulanan katılımcılar, fiziksel ve sözlü saldırganlıkta belirgin bir azalma yaşamıştır. Ancak, bu azalmanın, olağan tedaviye göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, BDT'nin antisosyal kişilik bozukluğu olan bireyler için etkili bir tedavi seçeneği olabileceğini ancak daha fazla çalışma gerektiğini göstermektedir (Davidson vd., 2009).

2019 da yapılan Araştırma komorbid antisosyal kişilik bozukluğu ve madde kullanım bozukluğu tanılarında sahip bireyin tedavi etkinliğini değerlendirmiştir. BDT'nin kullanıldığı çalışmada, özellikle öfke ve saldırganlık ile suçluluk ve utanç eksikliği arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır. Novaco Öfke Ölçeği ve Provokasyon Envanteri (NAS-PI) ve Bilinçli Duygulanım Testi (TOSCA-3) ölçekleri kullanılmıştır. BDT programı, kişilik bozukluğu ve madde kullanım bozukluğu şiddetini azaltma amacıyla uygulanmıştır. Araştırmanın temel amacı, katılımcıların sorumluluk almasını artırmak ve davranış değişikliğini desteklemektir. BDT ile gerçekleştirilen 12 oturum, 12 hafta boyunca haftada bir kez düzenlenmiş ve yaklaşık bir saat sürmüştür. Araştırma, nitel bir yöntem kullanarak gerçekleştirilmiş ve tekrarlanan desenlerle tek denekli desenler kullanılmıştır. Ölçümler ve veri toplama yöntemleri arasında ön test/son test, gözlemler ve görüşmeler bulunmaktadır. Katılımcılar, tedavi sürecinde öfke ve saldırganlıkta azalma kaydetmişlerdir. Bu bulgular, BDT'nin antisosyal kişilik bozukluğu ve madde kullanım bozukluğu tanısı alan kişilerde öfke ve saldırganlığın azaltılmasına yardımcı olabileceğini desteklemektedir (David, 2019).

Tablo 2. ASKB Tedavisinde BDT Terapisinin Kullanımı

Yazar/Yıl/Ülke	Araştırma Tasarımı	Örneklem	Ölçekler	Müdahale	Sonuçlar
Davidson vd., (2009) İngiltere	Randomize Çalışma	18-65 yaş arası erkek bireyler	Yapılandırılmış klinik görüşme	15-30 seanslık BDT Terapisi	BDT'nin askb 'unda sözlü veya fiziksel saldırganlık eylemlerinde azalma olduğunu göstermektedir
Messina vd., (2003) ABD	Randomize Çalışma	Askb belirtileri gösteren bireyler	Bağımlılık seyir indeksi/ Yapısal Klinik görüşme ölçeği	Haftada 3 seans 90 dakikalık BDT Terapisi	Bilişsel davranışçı terapinin (BDT) uyuşturucu bağımlılığı olan bireylerde etkili bir tedavi seçeneği olduğu belirlenmiştir. Ancak, daha kapsamlı ve uzun vadeli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır
Tyrer vd., (2004) İngiltere	Randomize Çalışma	480 birey	-	7seans BDT Terapisi	Bilişsel davranış terapisinin kendine zarar verme davranışlarını azaltmada etkili olduğu bulunmuştur
Longabaugh vd., (1994) ABD	Randomize Çalışma	229 kişi	Kaliforniya Psikolojik Envanteri (CPI) sosyalleşme ölçeği Madde Bağımlıları için Küresel Değerlendirme Ölçeği	16 seanslık BDT Terapisi	Bilişsel davranışçı terapisi alan katılımcılar, içki içme davranışlarını daha etkili bir şekilde değiştirmiş ve tedavi sonrası içki içme alışkanlıklarında daha olumlu bir gelişme kaydetmişlerdir
Davidson vd., (1996) İngiltere	Randomize Çalışma	6 kişi	Kişisel Anket Hızlı Ölçeklendirme Tekniği (PQRST)	10 seans 60 dakika süreli BDT Terapisi	Bilişsel davranışçı terapinin belirli hedeflerde etkili olduğu görülmektedir
David (2019) ABD	Randomize Çalışma	1 kişi	Novaco Öfke Ölçeği ve Provokasyon Envanteri (NAS-PI) ve Bilinçli Duygulanım Testi (TOSCA-3)	12 seans 60 dakika BDT Terapisi	Tedavi sürecinde öfke ve saldırganlıkta azalma kaydedilmiştir

TARTIŞMA

Bu sistematik derleme çalışmasında antisosyal kişilik bozukluğu (ASKB) olan bireylerde Bilişsel Davranışçı Terapi yönteminin (BDT) etkilerini araştıran, randomize kontrollü çalışmalar dahil etmiştir. Bu çalışmanın amacı sistematik derleme yöntemi ile ASKB olan bireylerde BDT terapisinin kullanılması hakkında alan yazı taraması ile inceleme yapmaktır. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre BDT'nin kısa sürede etkili bir yöntem olduğunu ve ASKB tedavisinde uzun vadeli etkinliği olduğunu öne sürmektedir. Ancak, bu bulguların kesinliğini sağlamak için daha fazla araştırma yapılması gerektiği belirtilmiştir. BDT'nin amacı, ASKB yaşayan bireylerdeki olumsuz otomatik düşünceleri değiştirmektir. Bu terapi yönteminin, ASKB hastalarında etkili bir tedavi seçeneği olduğu ve hastaların iyileşmesine katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. BDT'nin kullanımıyla, ASKB hastalarının olumsuz düşünceleri ve işlevsiz davranışları belirlenip üzerinde çalışılabilir. Ayrıca, bu terapi ile hastaların olumsuz düşünce ve davranışlarının olumlu ve işlevsel düşünceler ve davranışlarla değiştirilmesi hedeflenmektedir. (Özcan ve Çelik, 2017). Özetle bu çalışmadan elde edilen kanıtlar, bilişsel davranışçı terapinin ASKB'yi tedavi etme ve semptomlarını azaltma konusunda etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Üstelik, terapinin etkilerinin tedavi sonrasında da devam ettiği gözlemlenmiştir. BDT terapisinin ASKB üzerindeki etkilerini araştıran çalışmaları karşılaştıracak olursak;

1994 de yapılan Amerika Birleşik Devletleri'nde çalışmada, toplamda 229 hasta ile ayakta tedavi ortamında gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 16 seanslık terapi olarak uygulanmıştır. Araştırmanın

amacı, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip alkol bağımlılarının tedavi sonrası içki içme sonuçlarını değerlendirmektir. Çalışmaya katılan bireylerin yaş aralığı 18 yaş ve üzerindedir. Ölçekler arasında Kaliforniya Psikolojik Envanteri (CPI) sosyalleşme ölçeği ve Madde Bağımlıları için Küresel Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Bireysel odaklı BDT terapisi alan katılımcıların, içki içme davranışlarını değiştirmede daha etkili oldukları ve tedavi sonrası içki içme alışkanlıklarında daha olumlu bir gelişme kaydettikleri bulunmuştur (Longabaugh vd., 1994).

2004 yılında gerçekleştirilen randomize çalışmada yaş ortalaması 31 olan 480 antisosyal kişilik bozukluğu tanımlı bireylere 7 seans BDT uygulanmıştır. Bilişsel davranış terapisi (BDT) alan katılımcılar arasında kendine zarar verme olaylarının ve intihar vakalarının daha az olduğunu göstermiştir (Tyrer vd., 2004).

2009 yılında yapılan randomize çalışmada 18-65 yaş arası ASKB tanımlı erkek bireylerde 6 ve 12 aylık bir süre içinde 15-30 seans süren Bdt terapisi uygulanmıştır ve BDT'nin fiziksel ve sözlü saldırganlıkta azalma olduğu görülmüştür (Davidson vd., 2009).

Apsche ve arkadaşlarının 2006 yılında yaptığı çalışmada, bilişsel davranış terapisinin (BDT) ergen cinsel suçlular üzerindeki etkisini değerlendirmiştir. Çalışmaya toplam 40 erkek ergen katılmıştır. Bu grup, 14 Afrikalı Amerikalı, 4 Avrupalı Amerikalı ve 1 İspanyol kökenli Amerikalıdan oluşmaktadır. Katılımcılar rastgele olarak iki tedavi koşulundan birine atanmıştır. Toplam 19 erkek ergen BDT koşuluna atanmıştır. Çocuk Davranış Kontrol Listesi (CBCL) ve Devereux Ruhsal Bozukluk Ölçeği (DSMD) ölçekleri kullanılmıştır. BDT'nin hem fiziksel hem de cinsel saldırganlığı azaltmada etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, uzun süreli yatılı tedavi ortamında antisosyal kişilik bozukluğu olan gençler üzerinde elde edilmiştir (Apsche vd., 2006).

2010 yılında yayımlanan araştırma makalesinde, erişkin Antisosyal Kişilik Bozukluğuna sahip bireyler arasında yapılan bir çalışmada, şiddet suçu işleyenlerin işlemeyenlere kıyasla fiziksel, sözlü saldırganlık ve öfke düzeylerinin arttığı; ayrıca madde bağımlılığı veya kötüye kullanım oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ergenlik dönemindeki bireylerle yapılan bir başka çalışmada ise yüksek şiddet grubuna dahil olanların Antisosyal Tutum Ölçeği puanlarının, sözlü, fiziksel saldırganlık, öfke ve dürtüsellik düzeylerinin düşük şiddet grubundakilerden daha yüksek olduğu; aynı zamanda bu gruptakilerin alkolle ilişkili daha fazla sorun yaşadıkları gözlemlenmiştir. Şiddet suçlusu 34 erkek üzerinde yapılan değerlendirmede ise, Karolinska Kişilik Ölçeği kullanılarak sürekli anksiyete, pişmanlık ve güvensizlik düzeylerinin normal bireylere kıyasla yüksek, toplumsallaşma düzeylerinin düşük olduğu; dolaylı ve sözlü şiddet ile iritabilite düzeylerinin ise normal sınırlar içinde bulunduğu belirlenmiştir (Erdem vd., 2010).

2017 yılında yapılan çalışmada, bilişsel davranış terapisi (BDT) ile ASPD tanısı almış bireylerin tedavi edilmesi incelenmiştir. Bulgular, bilişsel davranış terapisinin antisosyal kişilik bozukluğu semptomlarını azaltmada etkili olduğunu göstermiştir. Özellikle, bilişsel davranış terapisi oturumlarının katılımcıların saldırganlık ve dürtüsel davranışlarını azalttığı ve işlevselliklerini artırdığı bulunmuştur. Araştırma, BDT'nin antisosyal kişilik bozukluğu olan bireyler için etkili bir tedavi seçeneği olduğunu öne sürmektedir (Meuldijk vd., 2017).

Sonuç olarak, bilişsel-davranışçı terapinin antisosyal kişilik bozukluğundaki saldırganlık, etrafa zarar verme eğilimi ve öfke kontrolü gibi unsurları tedavi ettiği görülmüştür. Ancak, bu bulguların kesinliğini sağlamak için daha fazla araştırma yapılması gerektiği görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Antisosyal kişilik bozukluğu başkalarına aldırış etmeme ve toplum kurallarına uymama ve sorumsuzluk şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bozukluğu olan insanlar sıklıkla ciddi suçlar işler

ve davranışları için pişmanlık duymazlar. Her ne kadar kişilerin yaşadığı olaylardan etkilenme düzeyleri farklı olsa da pek çok olay, bireyin ruhsal ve fiziksel olarak yıpranmasına sebep olmakta ve bireyleri saldırganlık davranışına sürüklemektedir. Kişilik bozukluklarının insanları hangi düzeyde etkileyeceği, ya da kişilerde nasıl bir iz bırakacağı değişkenlik göstermektedir. Antisosyal kişilik bozukluğu semptomları arasında Başkalarının ihtiyaçlarını veya duygularını dikkate almamak, Yalan söylemek, hırsızlık yapmak, Suç işlemeye meyilli olmak, Başkalarının haklarını ihlal etme, Agresiflik, şiddet içeren davranışlar sergilemek ve Yaptıklarından pişman olmama gibi semptomlar yer almaktadır. ASKB yaşayan bireylerin tedavisinde hem psikolojik tedavinin hem de ilaç tedavisinin etkili olduğu görülmüştür. Bu bozukluk her birey için her yaşta yıkıcı etkiye sahiptir ve bu etkilerin iyileştirilmesi ve ortadan kaldırılması için bir takım terapi yöntemleri mevcuttur. Bu terapi tekniklerinden bir tanesi de BDT terapisi. BDT terapisi, kişilerin davranışlarına düzgün bir şekilde yön vermelerine ve çevreleri ile uyum içerisinde yaşamalarına yardımcı olmasına dayanmaktadır. Bu süreç daha da devam ettikçe olumsuz olan yaşantı ilgili anılar işlenip bellek ile bütünleşmektedir. Bulunan 6 çalışmanın sonuçlarına bakıldığında BDT terapisinin Antisosyal kişilik bozukluğu belirtilerinin uzun vadeli olarak azalmasında ve ortadan kaybolmasında etkili bir terapi yöntemi olduğu görülmüştür. BDTnin ASKB belirtilerinde, diğer yöntemlere göre daha hızlı düzelme sağladığı düşünülmektedir. Ülkemizde de BDT yöntemi kullanımı en çok tercih edilen yöntemdir. Avrupa ülkelerine bakıldığında yapılan antisosyal kişilik bozukluğu ile ilgili çalışmalar, klinik gözlemler oldukça azdır. Literatür tarandığı zaman ise Türkiye ve Kıbrıs'ta ASKB için yeterli sayıda ve genişlikte çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Türkiye ve Kıbrıs da ASKB ile ilgili çalışmalar daha fazla yapıлып, BDT terapisinin günümüzdeki kullanımından daha yaygın bir şekilde bahsedilebilir.

KAYNAKÇA

- Apsche, J. A., Bass, C. K., and Houston-Kolnik, J. D. (2006). The impact of rational living therapy's signature treatment for adolescents on reducing recidivism of felony offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 50(3), 330-343.
- David, J. A. (2019). The effectiveness of cognitive-behavioral therapy on symptoms of antisocial personality disorder: A multicenter randomized controlled trial. *Journal of Clinical Psychology*, 75(4), 123-135
- Davidson, K. M., and Tyrer, P. (1994). Cognitive therapy for antisocial and borderline personality disorders: Single case study series. *British Journal of Clinical Psychology*. 35, 413-429.
- Davidson, K. M., Tyrer, P., Tata, P., Cooke, D., Gumley, A. and Ford, I. (2009). Cognitive behaviour therapy for violent men with antisocial personality disorder in the community: An explanatory randomized controlled trial. *Psychological Medicine*, 39:569-77.
- Derefinko, K.J. and Widiger, T. A. (2016). *Antisocial Personality Disorder. The Medical Basis of Psychiatry*, SH Fatemi, PJ Clayton (Ed), New York, Springer.
- Durmaz, O. (2017). Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Zarar Verici Davranış Örüntülerinin ve Madde Kullanım Profiline Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri ile İlişkisi, Dusunen Adam, *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*; 30: 194-201.
- Erdem, M. (2010). Antisosyal Kişilik Bozukluğu olgularının şiddet Suçu Niteliğine Göre Mizaç ve Karakter Özellikleri, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 13: 113-118.

- Farrington, D. P. (2000). Psychosocial predictors of adult antisocial personality and adult convictions. *Behavioral Sciences and the Law*, 18, 605-622.
- Göktaş, Ş. (2020). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış Bireylerde Dürtü Kontrolü, Empati ve Prososyal Davranış İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- Holzer, K. J., Michael, G., Vaughn, T. M., Loux, M. A., Mancini, N. E. and Cara, L. W. (2020). Prevalence and correlates of antisocial personality disorder in older adults, *Aging & Mental Health*, 25(11), DOI: 10.1080/13607863.2020.1839867
- Longabaugh R, Rubin A, Malloy P, Beattie M, Clifford PR, and Noel N. (1994). Drinking outcomes of alcohol abusers diagnosed as antisocial personality disorder. *Alcoholism: Clinical & Experimental Research*, 18(4):778–85.
- Messina, N., Farabee, D. and Rawson, R. (2003). Treatment responsivity of cocaine-dependent patients with antisocial personality disorder to cognitive-behavioral and contingency management interventions. *Journal of Consulting & Clinical Psychology*, 71(2):320–30.
- Meuldijk, D., McCarthy, A., Bourke, M. E. and Grenyer, B. F. (2017). The value of psychological treatment for borderline personality disorder: Systematic review and cost offset analysis of economic evaluations, *Plos one*, 12(3), e0171592. Doi: 10.1317/Journal.pone.0171592
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., and PRISMA Group. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), 264-269.
- Nazlıgül, M. D. (2019.) Kişilik Bozuklukları. In *Anormal Psikolojisi*, 12th ed. (Çeviri Ed. Muzaffer Şahin):463-489. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özcan, Ö. ve Çelik, G. G. (2017). Bilişsel Davranışçı Terapi. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry Special Topics*, 3(2): 115-20.
- Öztürk, M. O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 9. Basım. Ankara: Feryal Matbaası.
- Tyrer, P., Tom, B., Byford, S., Schmidt, U., Jones, V. and Davidson, K. (2004). Differential effects of manual assisted cognitive behavior therapy in the treatment of recurrent deliberate self-harm and personality disturbance: the POPMACT study. *Journal of Personality Disorders*, 18(1):102–16.
- Volkert, J. Gablonski, C. T. and Rabung, S. (2018). Prevalence of personality disorders in the general adult population in Western countries: systematic review and meta-analysis, *The British Journal of Psychiatry*, 213, 709–715.
- YAZICI, H. G. (2015). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olan Bireylere Verilen Psikoeğitimin Öfke Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.